Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 48. Dnia 29. Listopada 1856.

Rocznik Administracyi
w okręgu Namiestnictwa lwowskiego z roku 1856.

(Dalszy ciąg. Obacz Nr. 44, 45, 46 i 47 Dodatku tygodniowego.)

VII. Wychowawcze Zakłady naukowe i instytuta wyłączne.

	Obwody	Publiczne Zakłady wychowawcze: męskie: Ogólne	męskie: Duchowne	nie-wieście: Konwikta	nie-wieście: Domy dla sierot	Stan nauczycieli	uczniów: w Zakładach	uczniów: Dochodzących	Prywatne Zakłady wycho.: Ilość	Stan nauczycieli	uczniów: w zakładach	uczniów: Dochodzących	Szkoły i szkółki elementarne: Szkoły: Główne	Szkoły: Trywialne	Szkoły: Parafialne	Szkoły: Panieńskie	Szkoły: Razem	Ilość: Nauczycieli	Ilość: Uczniów	Szkółki niedzielne: Ilość szkółek	Szkółki niedzielne: Uczniowie	Suma uczniów ogólna	Ochronki małych dzieci: Ilość	Nauczycieli	Pomocników	Dozorców	Dzieci	Osobliwe Zakłady: Ilość zakładów	Członkowie
1	Lwowski . . .	4	3	2	1	54	435	109	7	33	36	63	6	32	64	6	108	173	7460	20	1780	9240	3	6	2	7	271	3	39
2	Sanocki . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	99	1	117	129	3695	15	2178	5873	—	—	—	—	—	—	—
3	Samborski . .	—	—	—	—	—	—	—	1	4	6	19	3	53	95	3	154	162	4908	19	611	5519	—	—	—	—	—	—	—
4	Przemyski . .	—	2	1	1	13	131	22	3	13	11	14	3	19	119	8	149	158	5472	25	2800	8272	—	—	—	—	—	—	—
5	Żołkiewski . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	27	176	—	204	216	7453	33	6251	13704	—	—	—	—	—	—	—
6	Złoczowski . .	—	—	—	1	3	10	12	1	5	—	18	2	29	174	4	209	215	6320	20	3632	9952	—	—	—	—	—	—	—
7	Brzeżański . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35	124	1	151	157	4288	31	1039	5327	—	—	—	—	—	—	—
8	Kołomyjski . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	31	93	2	125	134	2975	8	262	3237	—	—	—	—	—	—	—
9	Stanisławowski .	1	—	—	1	3	42	—	1	3	3	4	3	34	121	3	155	185	5129	42	1246	6375	—	—	—	—	—	—	—
10	Tarnopolski . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	128	44	3	153	187	13358	113	16848	30206	—	—	—	—	—	—	—
11	Zaleszczycki . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	75	—	98	113	2964	11	122	3086	—	—	—	—	—	—	—
12	Stryjski . . .	—	—		1	3	18	2	—	—	—	—	4	47	139	2	189	209	6742	24	280	7022	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	5	5	3	5	76	636	145	13	58	56	118	31	484	1323	33	1871	2038	70764	361	37049	107813	3	6	2	7	271	3	39
	W r. 1830 . .	1	4	4	5	27	756	252	—	—	—	—	20	194	1076	20	1310	2387	35575	406	8976	44551	—	—	—	—	—	—	—
	zatem w r. 1856 więcej	4	1	—	—	49	—	—	13	58	56	118	11	290	247	13	561	—	35189	—	28073	63262	3	6	2	7	271	3	39
	mniej	—	—	1	—	—	120	107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	349	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Szczegóły:

Przy układaniu i sprawdzaniu statystycznych tabeli co do nauk, należy rozróżniać tak zwane: **wyższe i niższe** Zakłady naukowe. Na pozór zdawałoby się, że Zakład jest wyższym dla tego iż się w nim wykładają nauki głębsze, lub umiejętności wymagające poprzedniego przygotowania albo usposobienia szczególniejszego; ale to tak nie jest, gdyż i niższe zakłady mogą się zajmować naukami tego samego rodzaju, a jednak zostaną niższe, jeźli powstały i założone były nie w tej myśli, nie z tego powodu, nie w tym widoku co pierwsze instytuta.

To co te zakłady rozróżnia jest **„Względ potrzeb lub domowych społeczeństwa, lub krajowych państwa.“** A różnica bywa wielka, gdyż potrzeby domowe nie zawsze idą krok w krok za krajowemi, i odwrotnie. Wzajemność społeczeńska ludzi z ludźmi polega na pewnych prawdach, zasadach, ugodach, bez wykonania których, społeczeństwo jeźliby się nie rozprzęgło, pewnie zdziczało. Więc wiedzieć i znać je, więc ich uczyć się winni są wszyscy co je składają, a w miarę postępu oświaty powszechnej, czyli mówiąc wyraźniej: stosownie do wzrostu wszelkich gałęzi umiejętności, stosownie do związku i obrotu z krajami ościennemi, stosownie do zmian w ustawach, prawach i rządach w państwie — obowiązanym jest każdy za siebie poprawiać, prostować, wykształcać, rozpowszechniać swój domowy obyczaj, swoje wiadomości, nauki i doświadczenia nabyte.

Zakład w takiej myśli wzniesiony, chociaż arcy jest ważny, gdyż na nim polega obyczaj i wiara, statek i postęp społeczeństwa, jest jednak niższym w obec składu całości państwa, w obec zasad i prawideł któremi wszystkie jednej monarchyi kraje są rządzone, i na których polega internacyonalna wzajemność narodów z narodami bądź w politycznym i prawnym, bądź w finansowym i kupieckim, bądź w naukowym i literackim względzie.

Takiego rodzaju Zakłady są: uniwersytety, akademie, licea, gimnazya, seminarya . . . tamtego zaś czyli niższego rodzaju, mają zwykle lokalne nazwiska, albo od imienia założyciela np. Ossolińskiego, Skarbka instytut; albo od tego na co jest przeznaczony, np. Głuchoniemych, Ślepych, Sierót; albo się mówi ogólnie Zakład, Konwikt, Szkoła, Szkółka taka i taka.

Zakłady wyższe zaprowadza i utrzymuje Rząd sam ze skarbu publicznego; niższe powstają zwykle z fundacyi, ze składek prywatnych, którym jednak Rząd subwencyi i zapomogi ze skarbu udziela, a nawet i sam częstokroć pierwszy popęd daje. (Ob. N. 37 Dod. tyg. z r. 1854.)

Jakie są w adm. okręgu lwowskim wyższe Zakłady naukowe, wykazała tabela VI. (Ob. N. 47 Dod. tyg.); niniejsza VII. zawiera wykaz niższych Zakładów. Zestawiamy szczegóły z tamtej i z tej tabeli razem, dla snadniejszego przeglądu całości.

I. Zakłady wyższe utrzymywane ze skarbu publicznego.

1. **Uniwersytet lwowski** z wyłącznem prawem udzielania Doktoratu w wydziałach teologicznym, jurydycznym i filozoficznym; zaś stopnia Magistra na wydziale medyczno-chirurgicznym. To ma ten uniwersytet przed innemi, że posiada dwa wydziały teologiczne, jeden łacińskich drugi ruskich księży, a dla ruskich są:
2. Dwa **Seminarya**, jedno w Przemyślu drugie we Lwowie.
3. **Gimnazya**; sześć o 8 klasach: dwa we Lwowie, a po jednem w Samborze, Przemyślu, Stanisławowie i w Tarnopolu; oprócz tego jedno gimnazyum o 6 klasach w Brzeżanach, a jedno buczackie, lecz między niższe Zakłady policzone.
4. Do szczególniejszych zakładów, dla tego iż są fundowane więcej ze względem na potrzeby domowe i społeczne, należą: *a)* małe **gimnazyum polskie** o 4 klasach we Lwowie; *b)* **szkoła**

realna we Lwowie; *c)* szkoła realna w Brodach; *d)* akademia techniczna we Lwowie.

W jakim stanie te się zakłady znajdują, podaliśmy w zupełności w tegorocznym Dodatku tyg. w N. 28 i następ.

II. Zakłady niższe utrzymywane z funduszów rozmaitych.

Główne miedzy zakładami niższemi są: Zakłady wychowawcze, gdzie młodzież męska i żeńska w ciągu pobieranych nauk znajduje zaopatrzenie i utrzymanie, pod warunkami w jakiej myśli Zakład był fundowany. Szczegóły o nich podane są w pismie naszem, tu je zestawiamy jak idą rubryki w tab. VII.

A) Publiczne zakłady wychowawcze męskie.

1. Zakłady wychowawcze tak zwane ogólne, iż w nich się udzielają nauki ogólnie w pozyciu społeczeńskiem potrzebne, bez względu na zawód jaki sobie później obrać może wychowaniec; a tego rodzaju Zakłady są:

a) W obwodzie stanisławowskim gimnazyum buczackie fundowane hojnością Mikołaja Potockiego r. 1754, z obowiązkiem utrzymywania pewnej liczby uczniów uboższych (Ob. N. 39 Dod. tyg.)

b) Małe Seminaryum chłopców przy archikatedrze lwowskiej łacińskiej, założone za staraniem ks. Arcybiskupa Franciszka de Paula Piszteka, gdzie młodzież częścią z łaski częścią za małą opłatę umieszczona, pobiera nauki gimnazyalne dopóki nie wstąpi w pewny wyłączny zawód nauk bądź duchownych, bądź jurydycznych, bądź lekarskich (Ob. N. 43 Dod. tyg.)

c) Zakład Głuchoniemych we Lwowie, fundowany z daru Arcyksięcia Ferdynanda d'Este i z legatu ks. Infułata Hoffmana.

d) Zakład Ślepych we Lwowie fundacyi Wincentego Zaręby Skrzyńskiego.

e) Zakład wychowawczy Sierót, utrzymywany z funduszu, który Stanowa szlachta galicyjska początkowie przeznaczyła na cześć koronacyi Jej Mości Cesarzowej w r. 1816, a z woli ś. p. Cesarza Franciszka I. obrócony został na instytucyę dobroczynną krajową. Z funduszu tego utrzymują się sieroty po warstatach i domach u rzemieślników, którzy się zobowiązali sposobić ich do swego rzemiosła, a przez czas terminu posyłać do szkół normalnych. Z tego także funduszu wydzielone są 4 stypendya na uczniów przy nowo założonej szkole ogrodniczej. (Ob. N. 12 i 20 Dod. tyg).

2. Zakłady duchowne czyli kandydatów do stanu duchownego obr. łacińskiego i ruskiego, utrzymywane z funduszu religijnego i ze skarbu, we Lwowie w trzech zakładach: dwóch łacińskich a jednym ruskim; w Przemyślu w dwóch: jednym łacińskim, jednym ruskim.

B) Publiczne Zakłady wychowawcze niewieście.

a) Dwa konwikta panieńskie we Lwowie, u PP. Benedyktynek i u PP. Sakramentek, jeden w Przemyślu u PP. Benedyktynek.

b) Domy przytułku i wychowawcze dla dziewcząt sierot u Sióstr Miłosierdzia we Lwowie, w Załościach, w Maryampolu, Rozdole, Czerwonogrodzie, w Budzanowie i w Moszczanach. (Ob. N. 41. Dod. tyg. z r. 1854.)

C) Prywatne Zakłady wychowawcze.

Zakłady wychowawcze prywatne dla tego iż zostają pod własną swoją administracyą, a z niej tylko od pory do pory podają wykazy do rządu, są znakomitsze we Lwowie:

a) Instytut stauropigialny przy Cerkwi Wniebowzięcia Panny Maryi, jeden z najdawniejszych zakładów wychowawczych z jakich się Lwów szczyci. Pobożne wnioski i legata wzmogły i wzmagają posag jego, a biedniejsza, pilna młodzież znajduje w nim utrzymanie w ciągu nauk gimnazyalnych po czas, w którym będzie w stanie obrać stanowczy zawód, lub postąpić do wyższych nauk akademicznych.

b) Dom sierot żeńskich imienia księżny Heleny Poninskiej, założony r. 1854. pod opieką Towarzystwa dobroczynności, wychowuje i sposobi biedne sieroty do nauk, ręcznych robót, i kobiecych prac gospodarskich. (Ob. N. 51 Dod. tyg. z r. 1855.)

c) Zakład Opieki Naiświętszej Panny założony r. 1846, stręczy panienkom z pracy rąk się utrzymującym dzienne utrzymanie, i przy pobożnych ćwiczeniach wzywa do robót żeńskich, szycia bielizny, i haftu. (Ob. N. 6 Dod. tyg. z r. 1855.)

d) Filia Zakładu Opieki Najświętszej Panny utrzymuje dzieci w Zakładzie za skromną opłatę, wychowuje w duchu chrześciańskim do pracy, i zaprawia na dobre sługi. (Ob. N. 6 Dod. tyg. z r. 1855.)

e) Zakład wychowawczy PP. Serca Jezusowego dla panienek możniejszych, zaprowadzony od r. 1844, a dla ubozszych od roku 1847.

f) Miejski Zakład wychowawczy sierót męzkich, fundacyi ks. Infułata Hoffmana z takiem samem postanowieniem jak Stanowy Zakład wychowawczy sierót. (Ob. wyżej.)

g) Miejski Zakład wychowawczy sierót żeńskich, tej samej fundacyi i z podobnem postanowieniem jak sierót męskich.

Oprócz tych są jeszcze inne Zakłady, które młodzież przyjętą z łaski lub za opłatę sposobią do pewnego zawodu, jakiemi są: Zakład ogrodniczy we Lwowie, i Zakład agronomiczny w Dublanach. Powstały w ciągu roku bieżącego, i roszczą piękne nadzieje. (Ob. N. 3, 20 Dod. tyg.)

D) Szkoły i szkółki elementarne.

Szkoły i szkółki elementarne są Zakłady wynikłe z potrzeb ludu, a stopniowo tak urządzone, że uczeń z nich wstępować jest zdolen do szkół wyższych, lub obierać polubowny zawód podrzędnej profesyi rzemieślniczej i rękodzielnej.

Różnią się od Zakładów wychowawczych w tem, że tylko udzielają nauk przepisanych, a nie zajmują się ani utrzymaniem uczniów, ani opatrzeniem ich w potrzeby życia codziennego. — Noszą rozmaite nazwiska stosownie do nauk jakich udzielają, lub do przeznaczenia jakie mają, lub też do sposobu kiedy i jak nauki wykładają. Z tąd powstały:

a) szkółki początkowe i niedzielne; *b)* szkółki i szkoły parafialne; *c)* szkoły trywialne; *d)* szkoły główne normalne; *e)* szkoły praktyczne, jak: gremialno-handlowa, rzemieślnicza, realna, ogrodnicza, agronomiczna, powtórna i t. p.

Szczegóły o tych wszystkich podawane były w pismie naszem kolejnie jak powstawały; a zaś elementarnych głównych i trywialnych podaliśmy ogólny wykaz w r. 1854 w N. 32 i nstp. W chwili podajemy sumarycznie ich liczbę w zestawieniu z owym wykazem, dla okazania o ile przyrosły w ciągu ostatniego dwulecia administracyi.

Liczył wtedy okręg adm. lwowski szkół normalnych głównych 29, trywialnych 430, a panieńskich 23, z frekwencyą dziatwy 29,796. Na ten rok liczy szkół normalnych głównych 31, trywialnych 484, a panieńskich 33, z frekwencyą dzieci 70,764, pod nadzorem 2038 nauczycieli.

Nadrosło zatem w tym krótkim czasie szkół normalnych 66, a każda z wyposażeniem dostatecznem, jak to szczegółowo akta fundacyjne wykazały. — Nie zbyt dawne czasy temu, gdy na całą Galicyę jedna tylko we Lwowie normalna szkoła dyszała (Ob. N. 37 Dod. tyg. z r. 1854); dziś ich ma sam okręg adm. lwowski 548, a z parafialnemi razem 1871. A jeszcze nie dodajemy co jest szkółek niedzielnych.

Do Zakładów wychowawczych liczą się i Ochronki małych dzieci, założone tu od r. 1840 (Ob. N. 2. Dod. tyg. T. III.), dla tego, że dzieci tu do lat siedmiu umieszczane odbierają oraz i początkowe nauki. Koleją wypadków rozmaitych Zakład ten ucierpiał, i dopiero pod protektoratem JE. hr. Maryi z hr. Baworowskich Gołuchowskiej w r. 1853 na nowo uorganizowany podniósł się i złączył z nowym w tym samym roku fundowanym Zakładem niemowląt. (Ob. N. 4 Dod. tyg. z r. 1855.)

Wyjaśnić tu jeszcze winniśmy jakie-to „osobliwe Zakłady“ tabela w swej ostatniej rubryce rozumie. Pierwszym jest galic. Zakład kształcących się w muzyce; drugi, Zakład organistów fundacyi ks. Arcybiskupa lwowskiego Franciszka de Paula Piszteka; a trzeci Zakład wiekopomnej pamięci Józefa Maksymiliana hr. Ossolińskiego.

Sprostowanie do N. 47 Dod. tyg. W ustępie Arcybiskupi halicey: „błogosławiony Jan Strepa“ dodaj: „*alias* Strzemię.“

Gorzelnie i browary w lwowskim okręgu administracyjnym.

Wydatek w lipcu 1856—1855.

(Obacz Numer 8, 10, 19, 33, 35, 39, 43 i 45 Dodatku tygodniowego.)

Nr.	Powiaty kameralne	Wódka: Ilość gorz. w lipcu 1856	Wódka: Ilość wiader zacieru w lipcu 1856	Wódka: Ilość gorz. w lipcu 1855	Wódka: Ilość wiader zacieru w lipcu 1855	Zestawienie w lipcu 1856: Zajętych gorzelni więc.	Zajętych gorzelni mniej	Wydanych wiader zacieru więcej	Wydanych wiader zacieru mniej	Piwo: Ilość bro. w lipcu 1856	Piwo: Wywarzono wiader piwa w lipcu 1856	Piwo: Ilość bro. w lipcu 1855	Piwo: Wywarzono wiader piwa w lipcu 1855	Zestawienie w lipcu 1856: Zajętych browarów więc.	Zajętych browarów mniej	Wydanych wiader piwa więcej	Wydanych wiader piwa mniej
1	Brody	—	—	1	2,790	—	1	—	2,790	15	2,027	13	1,374	2	—	653	—
2	Brzeżany	—	—	1	560	—	1	—	560	8	943	10	1,748$^{20}/$:	—	2	—	805$^{20}/$
3	Czerniowce	4	2,781	30	41,529$^{20}/$	—	26	—	38,748$^{20}/$	17	3,098	18	4,917	—	1	—	1,819
4	Kołomyja	24	3,892	55	19,669$^{20}/$	—	31	—	15,777$^{20}/$	6	600	8	1,408	—	2	—	808
5	Lwów	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1,009	6	1,847	1	—	—	838
6	Przemyśl	—	—	—	—	—	—	—	—	15	1,893	16	1,921	—	1	—	28
7	Sambor	—	—	—	—	—	—	—	—	6	875	7	1,147$^{14}/$:	—	1	—	272$^{14}/$
8	Sanok	—	—	—	—	—	—	—	—	10	586	9	395	1	—	191	—
9	Stanisławów	26	27,490	34	13,460	—	8	14,030	—	11	2,136$^{20}/$	12	2,534	—	1	—	397^{20}
10	Stryj	—	—	4	3,798	—	4	—	3,798	9	1,490	10	2,268	—	1	—	778
11	Tarnopol	1	2,108	4	14,198	—	3	—	12,090	17	2,299	18	3,119	—	1	—	[illegible]20
12	Żółkiew	—	—	—	—	—	—	—	—	10	681	10	733^{20}:	—	—	—	52
	Razem . .	55	36,271	129	96,005	—	74	—	59,734	131	17,637	137	23,412$^{14}/$	—	6	—	5.774^{4}
	Do tego produkcya w mieście Lwowie:									8	4,067	9	1,716	—	1	2351	—
	Suma ogólna:									139	21,704$^{20}/$	146	25,128$^{14}/$	—	7	—	3,423^{34}

Zestawienie produkcyi zacieru w lipcu z czerwcem r. 1856.

Powiat:		Brody	Brzeżany	Czerniowce	Kołomyja	Lwów	Przemyśl	Sambor	Sanok	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Żółkiew	Miasto Lwów
W przecięciu zacierała każda gorzelnia wiader w	czerwcu . . .	696	1073	1136	561	—	—	—	—	1034	693	1637	—	—
	lipcu	—	—	646	162	—	—	—	—	1057	—	2108	—	—
W porównaniu z czerwcem Zacierano w lipcu	więcej . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	mniej . . .	3480	3219	9718	14626	—	—	—	—	2490	2078	9352	—	—
Pędziło w lipcu gorzelni	więcej . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	mniej . . .	5	3	7	9	—	—	—	—	3	3	6	—	—

W całym okręgu administracyjnym było o 36 gorzelni mniej; na jedną gorzelnię przypada w lipcu 660, w czerwcu zaś po 893 wiader. — Ogólna produkcya była mniejsza o 44.963 wiader zacieru niż w czerwcu.

Zestawienie produkcyi piwa w lipcu z czerwcem r. 1856.

Powiat:		Brody	Brzeżany	Czerniowce	Kołomyja	Lwów	Przemyśl	Sambor	Sanok	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Żółkiew	Miasto Lwów
W przecięciu produkował każdy browar wiader w	czerwcu . .	160	141	226	116	174	133	205	53	169	186	174	101	477
	lipcu . . .	135	118	182	100	144	126	149	59	194	166	136	68	508
W porównaniu z czerwcem, warzono w lipcu	więcej	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	251
	mniej	686	610	970	330	215	373	355	—	66	368	1181	427	—
Było w lipcu browarów	więcej . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	mniej . . .	2	3	1	2	—	2	—	1	2	1	3	1	—

W ogóle było w lipcu o 18 browarów mniej; na każdy browar przypada po 156, w czerwcu zaś po 172 wiader piwa. Ogólna produkcya była w lipcu mniejsza o 5,328 wiader piwa niż w czerwcu.

Chyrów. Rok 1528.

Zygmunt August pozwala Andrzejowi Tarłowi przeistoczyć wieś na miasto, uwalnia mieszczan od poborów do lat czternastu, zaprowadza dwa jarmarki i jeden targ, nareście nadaje prawo magdeburskie.

(Dokończenie. Obacz Nr. 47 Dod. tyg.)

Quibus quidem opidanis vlteriorem graciam exhibere | volentes, instituimus in opido illo **Chyrow** duo fora annalia et tercium septimale, v(ideli)c(e)t septimanaie singulis ferys secundis, et annalia vnum pro festo inuencionis Sancte Crucis et aliud pro festo Sancti Leonardi quolibet anno celebranda et frequentanda, pro institutisq(ue) haberi volumus et decernimus, citra tamen aliorum opidorum et Ciuitatum | in vicinio circumquaq(ue) ex(iste)ncium preiudiciu(m) et detrimentum. Ita q(uod) omnes et singuli homines sexus utriusq(ue), cuiuscumq(ue) status et conditionis existant, ad hoc idem opidum pro foris predictis confluere venireq(ue) possint temporibus praenominatis emendi, vendendi, mercesq(ue) pro mercibus cambiendi gratia et alia negociacionis genera exercendi| tuto et secure, nisi forte tales sint, quos iura et leges fouere patiq(ue) non permittunt, et quibus bonorum hominum consortia sunt

Dla okazania tym mieszczanom większej jeszcze łaski, ustanawiamy w onem miasteczku **Chyrowie** *dwa targi doroczne a trzeci tygodniowy, chcąc to mieć i rozporządzając, aby targ tygodniowy co poniedziałek, z rocznych zaś jeden na Znalezienie świętego Krzyża a drugi na świętego Leonarda każdego roku, bez ujmy jednak i szkody innych miasteczek i miast poblizkich lub okolicznych się odbywał, i aby wszystkim ludziom obojej płci, jakiegokolwiek stanu i zatrudnieniaby byli, do owego miasteczka na wspomnione targi w porach wyżej oznaczonych w celu kupna, przedaży, zamiany towaru za towar i załatwiania innych sprawunków albo rokowań bezpiecznie i bez obawy zgromadzać się było wolno, wyjąwszy gdyby chyba do liczby takich należeli, którym prawa i ustawy ani przytułku ani ochrony dawać nie dozwalają, a którym obcowanie z ludźmi uczciwymi*

merito deneganda. Et preterea cupientes oppidum illud ad meliorem statum et condicionem reducere, ius Theutonicum, quod Maydemburgen(se) dicitur, opidanis siue incolis ipsius dandum et concedendum duximus, | damusq(ue) et concedimus p(raese)ntibus, remouen(do) et tollen(do) ibidem omnia iura terrestria polonicalia, modos et consuetudines vniuersas, que ius Theutonicum perturbare consueuerunt, eximentes predictos opidanos eorumq(ue) successores predictum opidum incolentes, presentes et futuros, prout eximimus et liberamus harum serie l(ite)rarum perpetuo et in euum ab omni iurisdictione et potestate omnium et singulorm n(ost)rorum et Regni nostri Dignitariorum, Palatinorum, Castellanoru(m), Capitaneorum, Judicum, subiudicum et quorumuis officialium et ministerialium eorundem. Ita q(uod) predicti ciues coram ipsis aut altero eorum seorsum vel eorum | vicesgerentibus pro causis magnis et paruis et quibusuis excessibus et rebus citati, parere vel respondere et ob non comparacionem et condemnacionem quamcumq(ue) aliquas penas succumbere persoluereq(ue) non tenebuntur; sed coram aduocato suo seu preconsule et consulibus officioq(ue) ciuili pro tempore existente, in loco domi|cilii sui iure theutonico respondebunt; aduocatus vero coram memorato d(omi)no suo hereditario et eius legittima posteritate nonnisi iure Theutonico omnibus de se querulanticus respondere tenebitur et debebit. In causis vero omnibus tam ciuilibus quam criminalibus seu capitalibus puta furti, homicidii, membrorum mutilacione . . . . quorumuis delictorum, maleficiorum . . . . . et criminum . . . . . . aduocato pro tempore existenti cum scabinis et iuratis predicti oppidi int(ra) metas et limites eiusdem opidi, non nisi iure theutonico secundum disposicionem et formam ipsius plenam damus et | concedimus facultatem et auctoritatem audiendi, iugicandi, cognoscendi, sentenciandi, corrigendi, condemnandi, plectendi tenore p(raesen)cium mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum Datum in Conuencione g(e)n(era)li **Pyotrcou**ien(si) feria quinta ante festum Sancti Petri ad Cathedram. Anno | Domini **Millesimo Quingentesimo vigesimo octauo**, regni autem n(ost)ri anno vigesimo secundo. Presentibus Reuerendissimo et Reuerendis in Christo patribus domnis Joanne de Lasko Archie(pisco)po Gneznen(si), Legato nato et primate, Petro de Thomicze Cracouiensis ac regni n(ost)ri Vicecancellario, Joanne de Latalicze Posnanien(sis),| Mathia de Drzewycza Wladislanien(sis), Andrea Cricio Plocen(sis) et Joanne Karnkowski Premislien(sis) ecclesiarum e(pisco)pis. Necnon Magnificis, Venerabilibus et Generosis Christophoro de Schydlowyecz Castellano et Capitaneo Cracouian(si) Generali ac Regni Polonie Supremo Cancellario tum Syradien(si) Sochaczouidn(si) Gostinen(si) Noueciui|tatis Corczyn et Lucouien(si) Capitaneo, Andrea de Thanczin Palatino Cracouien(si) . . . . . Rathnen(si) Chelmen(si) et Crasnostauien(si) Capitaneo Nicolao de Cosczyelecz Calissien(si) et Capitaneo Bresten(si), Otta de Chodecz Sandomirien(si) necnon Halicien(si) Snyatinen(si) et Colomien(si) Capitaneo, Andrea de Opporow Bresten(si), Joanne Comite in Tharnow Rus|sie et Exercitum Regni nostri ac Sandomiriensi Capitaneo, Joanne de Opporow Juniwladislauien(si), Joanne Bochothnyczki de Oleesznica Lublinen(si) et Andrea de Nyszczicze Plocen(si) Palatinis: Nicolao de Schidlowyecz Sandomirien(si) et regni n(ost)ri Thesaurario tum Radomien(si) Olstinen(si) Crzepicen(si), Oswyączimièn(si) et Zathorien(si) | Capitaneo. Jacobo de Przeramb Siradien(si), Joanne de Thanczyn Liblinen(si), Stanislao de Sprowa Byecen(si) Tribuno Cracouiensi et Capitaneo Opoczniensi, Joanne de Wyeczwa et in Carmyszyn Plocen(si) et in Brathyan Capitaneo. Felice Sokołowski Dobrzinen(si). Adam de Drzewycza Radomien(si), Martino Miszkowski Vyelunen(si) et Nicolao Volski Sochaczouien(si) Castellanis, Capitaneo Sanocen(si) et Serenissime domine Bone Regine coniugis n(ost)re amantissime curie Magistro. Stanislao de Chodecz Regni n(ost)ri Marsalco et Capitaneo Leopolien(si), Nicolao Samosczki preposito Tharnouien(si) et canonico, Joanne Choyenski Archidiacono Cracouiensibus, Joane Gorski | Posnanien(si), Stanislao Tarlo Lublinen(si) Archidiaconis, Bernardo Wapowski Cantore Cracouiensi et Paulo Crassowski omnium Sanctorum preposito et Canonico Cracouien(si), Secretarius n(ost)ris et alys, q(ua)m plurimis Dignitarys et Officialibus, secretarys et aulicis n(ost)ris ad premissa testibus fide dignis syncere et fidelibus n(ost)ris dilectis. Datum per manus eiusdem Magnifici Christophori de Schydlowyecz Castellani et Capitanei Cracouiensis ac Regni nostri Cancellary etc. syncere nobis dilecti.

Relacio Magnifici Christophori de Schydlowyecz Vastellani et | Capitanei Cracouiensis ac Regni Polonie su(pre)mi Cancellary etc. |

Podpis:

Christoforus de S(zydłowiec) Cast(ellanus et C(apitaneus) Crac(ouiensis) ac R(egni) P(olonie) Canc(ellarius) s(ub)s(cripsi)t.

słusznie zabronione. Gdy nadto jest Naszem życzeniem, aby to miasteczko do lepszego stanu doszło i bytu; umyśliliśmy przeto nadać i udzielić mieszczanom czyli mieszkańcom jego prawo niemieckie magdeburskiem zwane, więc nadajemy i udzielamy niniejszem, uniewazniając i znosząc w niem wszystkie prawa ziemskie polskie, wszystkie postępowania i zwyczaje, które prawu niemieckiemu zwyczajnie są na przeszkodzie. W następstwie za tem uwalniamy osnową niniejszego osiadłych w tem miasteczku mieszczan teraz i na przyszłość będących z następcami ich z pod sądownictwa i władzy wszystkich w ogóle i szczególności Naszych i koronnych Dostojników, Wojewodów, Kasztelanów, Starostów, Sędziów, Podsędków, którychkolwiek urzędników i woźnych po wszystkie czasy i wieki, tak iż z dowodu spraw wielkich lub małych i jakichbądź wykroczeń pozwani, przed żadnym z nich bez wyjątku ani przed ich zastępcami stawać albo odpowiadać, kar też żadnych z przyczyny niestawiania się i skazania ponosić i płacić nie będą obowiązani, lecz przed wójtem, burmistrzem, radźcami albo urzędem miejskim wówczas będącym w miejscu siedliska swego prawem niemieckiem odpowiadać mają; wójt zaś przed pomienionym panem dziedzicznym i prawowitymi potomkami jego również niemieckiem tylko prawem wszystkim powodom odpowiadać będzie. We wszystkich przeto sprawach tak obywatelskich jako i zbrodniczych czyli gardłowych na przykład o kradzież, mężobójstwo, skaleczenie członków . . . . . wszelkie inne występki, złoczyństwa . . . . . . i zbrodnie . . . . wójtowi podówczas będącemu z ławnikami i przysięgłymi miejskimi w obrębie przerzeczonego miasteczka również prawem niemieckiem stosownie do toku i porządku w niem określonego przesłuchiwać, sądzić, rozpoznawać, wyrokować, karcić i śmiercią karać zupełną dajemy i udzielamy władzę i powagę na mocy osnowy niniejszej. Na świadectwo czego pieczęć Nasza u niniejszego zawieszona. Dano na sejmie walnym w **Piotrkowie** *we czwartek przed świętem założenia katedry świętego Piotra, roku Pańskiego* **Tysiąc Pięćset Dwadzieścia Ósmego** *a w dwudziestym drugim Naszego królestwa, w przytomności Przewielebnego i Wielebnych w Chrystusie Ojców: Księży Jana z Łaska Arcypasterza gnieźnieńskiego, L gata urodzonego i Prymasa; Piotra z Tomic krakowskiego a koronnego Podkanclerzego, Jana z Latalic poznańskiego, Macieja z Drzewicy włocławskiego, Andrzeja Krzyckiego płockiego i Jana Karnkowskiego przemyślskiego kościoła Biskupów. Tudzież Wielmożnych, Czcigodnych i Rodowitych: Krzystofa z Szydłowca Kasztelana i generalnego Starosty krakowskiego przytem wielkiego Kanclerza koronnego a sieradzkiego, sochaczewskiego, gostyńskiego, nowomiejsko-korczyńskiego i łukowskiego Starosty; Andrzeja z Tęczyna Wojewody krakowskiego a . . . . ., rateńskiego, chełmskiego i krasnostawskiego Starosty; Mikołaja z Kościelca kaliskiego i Starosty brzeskiego, Otta z Chodca sandomirskiego a halickiego, śniatyńskiego i kołomyjskiego Starosty; Andrzeja z Oporowa brzeskiego; Jana Hrabi na Tarnowie ruskiego, wojsk koronnych Hetmana i sandomirskiego Starosty; Jana z Oporowa inowłocławskiego; Jana Bochotnickiego z Oleśnicy lubelskiego i Andrzeja Nisszczyc płockiego — Wojewodów; Mikołaja z Szydłowca sandomirskiego i Skarbnika koronnego a przytem radomskiego, olsztyńskiego, krzepickiego, oświęcimskiego i zatorskiego Starosty; Jakóba z Przerębu sieradzkiego; Jana z Tęczyna lubelskiego; Stanisława ze Sprowy Bieckiego, Wojskiego krakowskiego i Starosty opoczeńskiego; Jana z Wieczwny na Karmiszynie płockiego a bratyańskiego Starosty; Szczęsnego Sokołowskiego dobrzyńskiego; Adama z Drzewicy radomskiego; Marcina Myszkowskiego wieluńskiego i Jana Wolskiego sochaczowskiego, Starosty sanockiego a nad dworem Najjaśniejszej Pani Bony Królowej Małżonki Naszej najukochańszej Przełożonego — Kasztelanów; Stanisława z Chodca Marszałka koronnego a lwowskiego Starosty: Mikołaja Zamojskiego Proboszcza tarnowskiego i Kanonika, Jana Chojeńskiego Arcydziakona krakowskich, Jana Górskiego poznańskiego, Stanisława Tarła lubelskiego Arcydziakonów, Bernarda Wapowskiego Kantora krakowskiego i Pawła Krasowskiego od wszystkich Świętych Proboszcza i Kanonika krakowskiego — Sekretarzów Naszych, także bardzo wielu innych Dostojników, urzędników, sekretarzów i Dworzan Naszych przy tem obecnych świadków wiary godnych, szczerze Nam wiernych i miłych. Dano przez ręce tegoż Wielmożnego Krzystofa z Szydłowca Kasztelana i Starosty krakowskiego, Kanclerza koronnego i td. szczerze Nam miłego.*

Referat Wielmożnego Krzystofa z Szydłowca Kasztelana i Starosty krakowskiego, wielkiego Kanclerza koronnego i td.

Krzystof *z Szydłowca Kasztelan i Starosta krakowski, Kanclerz koronny podpisał.*

Pieczęć obłamana wisi na sznurku jedwabnym ze zwojów koloru zielonego, białego i ponsowego.

Według oryginału, którego mieszczanie za wpływem księdza Nahlika tamecznego Proboszcza obrz łac. do przepisania mi udzielili.

We Lwowie 8go listopada 1856 r. Wolański Fr.

Główny Redaktor **M. Szrzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowej.